

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

De voornaamste Gronden van het aankweeken en bebouwen der Boomen
tot Espaljers

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

DE VOORNAAMSTE GRONDEN
VAN HET
AANKWEEKEN EN BEBOUWEN
DER
B O O M E N
TOT
E S P A L J E R S.

Daar is my in den 'zin gekoomen, dat 'er nog iets ontbreekt daar veel aan geleegeen is; tot een goede behandeling der Boomen, om daar door aan de beste Zoomer-Vrugten de volkooime rypheid te verkrygen, dat het nodig is tegen Muur, Schutting of Latwerk, dat men Espaljers noemd, te planten.

Een gelyk-zydig Vierkant, (eeven lang als breed) kost minder te besluiten dan een ongeschikte Grond.

De Peeren die meest het behulp van de Muur of Schutting noodig hebben, en waardig zyn, dat zyn de Bon Cretien, de laate Orangie, de Colmar, Virgouleuse, de Amanfuette, de Sint Germain, en de Crafaan.

Deeze Vrugten dienen in een welge-oeffende Entery aangekweekt, en Geënt te worden drie of vier Jaar, eer men de zelve teegen de Schutting, Muur of tot een Espaljer steld.

Verkieft de Boomen van een enkelde Stam van een duim of iets meer dik (in zyn diameter,) omtrent anderhalf voet hoog van Stam, en plant dezelve in 't laatst van Oëtober of begin van November, zeeven of agt voet van malkander, zodanig dat de Stam een driehoek maakt, met de grond der Aarde.

De wortels moeten niet gekwest, of geknot zyn, (dat is men moet de wortel zo veel behouden als moogelyk is.

De Scheuten die voor of agter de Stam koomen, moeten tot op de hoogte van zes duim, booven de grond, weggenoomen worden,

214 DE NIEUWE, EN NAAUWKEURIGE
die welgeplaaft koomen, moet men behouden.

Op het tweede Jaar, in April, legt men een eerste ry van Latten, op de voorgemelde uitstekken, die men oliën of verwen kan, om daar de eerste takken aan te hegten, ten getal van tien of twaalf voor ieder Boom, die men in de Maand van Juny nog een voet hooger aan een spyker kan vast binden, met even weidige afstand van malkander, indien zy sterk doorgroeyen.

De knoppen die voor en agter de takken koomen, moet men afknypen, indien men merkt dat zy hout zouden schieten, booven de eerste blaaden.

Men zal maar dertig takken laten voortkoomen die de Boom moeten uitmaaken, en het best geplaaft zyn, na mate dat zy haar zullen vertoonen onder de derde Lat.

Om 't vereifte getal der takken te verkrygen, diend men de sterkste op de hoogte van een voet, aftenypen.

Gaat dan voort indien 't noodig is, met nog een ry van Latten en Spykers, een voet hoog booven dezelve; en met binden en afnypen der takken die tot daar toe zullen gekomen zyn.

Laat de takken niet hooger dan een voet of twee op een Jaar groeyen, volgens haar kragten, op dat zy niet verlopen, en eidel van knoppen worden, 't gevolg van dit werk is, een bladknop voort te brengen, by ieder lit der takken, daar een blad is; en van deeze bladknop, een vrugtknop te maaken, indien dezelve niet tot hout schiet. In dit geval moet men die aanstonds uitnypen, booven de eerste blaaden.

En laat niet na op zodanigen wys de takken weg te neemen, die boven 't vereifte getal gaan.

Als de Vrugt te hoog in den top der tak groeid, moet men die wegneemen tot op een knop die 'er onder staat, zonder aanzien van de Vrugt, anders zullen deeze knoppen die nader aan den Munr of Schutting, en aan de takken zyn, die beeter zyn, hoewel dat Jaar niet dragende, verlopen, en de Boomen zullen mismaakt werden.

Als eenige Tak een duim dik word, onder de derde Lat, zal men een nieuwe tak in des zelfs plaats stellen, ten dien einde aangekweekt tusschen de takken, der eerste of tweede Latten.

Laat op 't einde van Mey, maar eene van de beste Peeren, op ieder tros, en vier of vyf op ieder tak, volgens des zelfs kragt, zodanig dat 'er maar omtrent honderd Peeren op een volkome Boom moeten blyven, en minder op een andere.

In

DE NIEUWE, EN NAAUWKEURIGE 315

In Maart zal men de takken op nieuws opbinden, indien 't nodig is.

Men zal geen andere Planten of Kruiden te dicht by den Espaljer zetten, ten waar eenige toekruiden, als Postelyn, Kervel of Stamboontjes, twee voeten van de Muur of Schutting, en een enkele ry Aardbeziën.

Men kan in de Maand November, den Espaljer mesten, een wagen Mist in deroe, in 't geheel of ten deelen, min of meer, na goedvinden of noodzakelykheid.

Men moet de Rype-nesten des Winters naauwkeurig opzoeken en wegdoen; die men niet heeft kunnen vinden, en ander soort van Ongediert, als Slakken enz. zal men des Zomers wegdoen.

Het gezegde omtrent de behandeling der Peeren, kan meede waargenoomen werden aan Appelen, Abrikozen en Pruimen, uitgenoomen dat deeze laatste meer en overvloediger Vrugt geeven

De voornaamste Appelen zyn de Reinetten, Calvilles, Passépomme, Goud- en Wyker-Pipping enz. Men kan die Enten op Paradys, en stellen die om laag tusschen de Peeren die boven de zelve zullen toelopen. Andere Vruchten dienen beeter op een andere plaats geplant te werden.

Van de Abrikozen, is de groote soort, de eenige die 't meest verdiend aangekweekt te werden.

Van zo veel Pruimen als 'er bekend zyn, zyn de groene Damast, de witte Perdrigon en Violette, de voornaamste by ons de dubbelde witte Boere Pruim.

Onze beste Perzikken zyn die het eerste ryp zyn, als de Magdalene, de Minjonne, de Royale, en de Violette Brunjon met groote bloem, en de dubbelde Montagne, enz.

De Perzikken kunnen niet goet blyven, hooger dan vyf of zes voeten, en zo veel breed. Zy hebben het gebrek van niet vol te zyn.

Als zy wel geworteld en sterk zyn, laat men haar in de snoeying van April, twintig of dertig nieuwe takken, die alleen Vrugt dragen.

Men laat maar vier of vyf Perzikken op ieder tak.

Men behoud een nieuwe Scheut tusschen ieder der twee takken, voor het volgende Jaar.

Men topt tot op eenige duimen de Scheuten die Vrugt dragen, en de anderen, booven de eerste blaaden.

In 't volgende Jaar neemt men de takken weg die gedragen hebben; en dit zo alle Jaar.

De beste Druiven van ons Climaat, zyn de Gryze en Blaauwe Muskée

kée, de Lypziger, de Franquedaler, de Catalanier, de vroege vander Laan, de vroege of losse Frontenjak, de Haantjes Muskadel, de Kanari Druif, de Peerel Druif, enz.

Een Espaljer van Wyngaarden in kragt, moet op ieder vyf voeten een stok hebben, zo hoog voortgaande als hy kan; wiens leeden ieder een Scheut zullen maken, die in de Maand van Mey moet afgekneepen worden tot aan de stok, indien dezelve geen Vrugt heeft, en tot op eenige blaaden booven de Vrugt, indien die Vrugt heeft, en aangebonden, zo 't noodig is.

Deeze Scheuten zullen tot op twee of drie leeden gesnoeid werden, in Maart.

In de Maand van Mey zal men niets bewaren, dan Vrugtknoppen; de andere moeten weggenomen worden.

Als deeze voorname stok, eenige Jaaren zal hebben gediend, zal men die vernieuwen, door middel van een nieuwe, die in de plaats zal koomen, en op dezelve manier behandeld werden.

De Kerffen hebben genoeg aan de ruime en ope lugt, geënt op Stammen van vyf voeten hoog.

Als gy een Plantagie verkrygd, wiens Espaljers al reeds tot volkomenheid zyn, twyffeld of schreumd niet dezelve in Maart, tot op drie voeten booven de grond af te snoeyen, in 't geheel of ten deelen, om de zelve tot deeze manier te brengen, indien zy dat niet zyn.

Voor het overige of men begrypt of gewaar word, of niet, de andere reedenen, waar op deeze opmerkingen, of waarneemingen zyn gegrond; men zal voorzeeker wel doen als men zig daar na voegd, en meede over-een-komt. Nadien zy gemaakt zyn op een zeer langdurige ondervinding, vry van gemeene vooroordeelen, of opinien van veel anderen, die verscheidentlyk over deeze zaak hebben geschreeven.

En naar maate dat het roeden Land heeft, tusschen vier Muren of Schuttingen, en het zodanig bebouwd is, zullen aan een bek waam Thuinman onderhoud genoeg geeven: en zullen overvloedig genoeg uitleeveren, om zyn kosten niet te beklagen, die hy zoude hebben mogen gemaakt, na zes Jaaren in het bebouwen van zyn eigendom zonder te reekenen dat indien hy daar lust en vermaak in neemend, andere verdrietige bezigheeden zal versmaaden, die met zo veel iever en kosten, van de Menschen word gezogt. Indien hy by deeze vreedzaame genegtheid kan voegen, die der Edele Wetenschappen, de groote voorwerpen zullen hem Kinderspeelen zyn; de hoogmoedige bedriegers en nydigaars zullen zyne ruste niet verstooren.

NAAUW.

KEURIGE
... , de vroege re-
... M... , e
... op ieder of v...
... want in...
... op...
... Vraag...
... die best...
... , dan...
... zal hebben...
... nieuw...
... id werden.
... en ope...
... alge...
... in Ma...
... 't ge...
... zy dat...
... ar word...
... of wa...
... g daar...
... op een...
... , of op...
... hebben...
... tusschen...
... allen...
... en over...
... by...
... z...
... , andere...
... we...
... de...
... , de...
... moedige...

NAAUW

NAAUWKEURIGE
BESCHRYVING,

HOE DAT MEN ALLE
ONGEDIERTEN

EN
RYPEN,

Welke in het voorjaar de Knoppen en Bloemen
der Fruit-boomen in de Hoven en Thuin
bederven en af-eeten , zal overwinnen
en voorkoomen.

*Alles na een veel-jaurig Onderzoek ondervonden ,
na dat de Hulpmiddelen daar toe in 't
werk gesteld werden , en hier
werden aangewezen.*

E c

NAUWKERIGE
BESCHRYVING.

HOE DAT MEN ALLE

ONGEDIERTEN

EN

RYPEN.

Waar in het roofter de knoppen en bloemen
der fruit-boomen in de bloes en Thuisen
bedwonen en de reden, van overwinnen
en roofteren.

Waar na een verrijping Ouders en kinderen
na dat de bloemen in den bloes in 't
vrij veld van den roofter
vrij en overwinnen.

En

BE
Om all

zik haast
ciend, en
Appelbo
Hoe n
na zo ve
zo schoo
ten over
in den W
dentely
als kle
den E
blyft
hoe
nauw
den lo
of twee
les in
krim
ten
daar
queld